

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Елена Стоянова Събева,

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

e-mail: elena_sabev@yahoo.de

на дисертационен труд на тема:

„КОМПЕТЕНЦИИ НА СОЦИАЛНИЯ ПЕДАГОГ ЗА РЕЗИЛИАНС ПРИ РОДИТЕЛИ В РИСК ОТ РАЗДЯЛА С ДЕТЕТО СИ”

за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“,

по професионално направление 1.2. Педагогика (Социална педагогика),

разработен от Яна Петрова Станева,

с научен ръководител: проф. д-р Нели Петрова-Димитрова

Общи сведения за дисертационния труд

Представената за защита дисертация е с обем - 189 страници и 47 страници приложения - осем на брой, допълващи и доказващи информацията за използвания изследователски инструментариум и за 30-те изследвани социални случаи. Съдържанието на дисертационния труд е логически разгърнато в три глави, осигуряващи взаимовръзка между теория и емпирия. Библиографията обхваща общо 144 литературни източника, от които 108 на кирилица, 35 на латиница и 1 от електронни издания.

Актуалност на тематиката

Изборът на темата на дисертацията е провокиран от професионалния опит на докторант Станева, като ръководител на звено „Майка и бебе“ и като директор на „Комплекс за социални услуги“. Изпълнението на професионалните ѝ роли, я среща със социални случаи както на успешна, така и на неуспешна превенция на изоставянето, които мотивират настоящето изследване за компетентностите на помагачия специалист – социален педагог/социален работник и по-конкретно - професионалните компетенции за резилианс. Темата на дисертацията е актуална и е в съответствие със започнатата през 2000г. реформа в социалната политика, свързана с процесите на деинституционализация на грижите за деца и децентрализация на социалните услуги за деца и семейства в риск. Голямото разнообразие от "социални услуги в общността" Станева третира като „средство, чрез което хората в риск постигат едно по-добро самостоятелно справяне“. Залага се на подхода „от потребностите към услугата“, чрез който се разширява възможността за прилагане на индивидуално адаптирана помощ. Актуалността на темата прозира и в изследователските намерения на докторанта да проучва феномена „резилианс“ като подход за помагане на хора, преживели тежки

житейски събития. Подобно изследване би следвало да се адмира, имайки предвид недостатъчното познаване на концепцията за резилианса и приложимостта му като подход в практиката на специалисти от социалните услуги за деца и семейства в риск.

Познаване на проблема

Още в увода Станева аргументирано излага законовите основания за избор на темата, открити в: Закон за закрила на детето; Национална стратегия за детето 2008-2018; Закон за социалното подпомагане, като същевременно разкрива значимостта на социалните услуги в общността, подпомагащи възможностите на лицата да водят самостоятелен начин на живот. В съдържателен аспект теоретичната част на дисертацията се фокусира върху две изследователски полета: изясняване на ключовото понятие „resilience” (същност, фактори и критерии) и 2. компетенциите на помагащите специалисти. Въз основа на редица авторски постановки /Е. Werner, М. Rutter, В. Сугулник, М. Mansiaux, М. Anaut, от българска страна - Н. Петрова-Димитрова/, Станева извежда основните характеристики на понятието “resilience”, третирайки го като подход в социалната работа. Теоретичното изследване на феномена “resilience” помага на докторант Станева да конструира своя собствена интерпретация, поставяйки акцент върху способността за „устойчивост срещу нещастие и за възстановяване”. Теоретичното изследване се допълва и с обобщаване на факторите /външни и вътрешни/ за резилианс при хора, преживели трудности. Задавайки си въпроса: кои фактори са определящи? – вътрешните ресурси на личността или външната подкрепяща среда, Станева потвърждава твърдението за резилианса като мултифакторен процес, който е комбинация от външни и вътрешни защитни фактори. Предвид предмета на изследване и формулираната хипотеза, особено значение се предава на качеството на социалната услуга като външен протективен фактор и по-конкретно на професионалните компетенции на социалните работници/социалните педагози за изграждане на отношения на „приемане, разбиране и подкрепа”. В тази връзка се коментира и модел на резилианс-наставник за специалистите в звено „Майка и бебе“ и „Център за обществена подкрепа“. Що се отнася до критериите за резилианс, въпросът е представен като слаба страна, поради неопределеността на критериите, които са в зависимост както от базовите изисквания, така и от целевата група – деца или възрастни, преживели насилие. Въз основа на направеното теоретично проучване, Станева успява да изведе специфичните критерии за преживяване на резилианс при родители в риск от изоставяне на децата си, които прилага в емпиричната част на изследването.

В теоретичното изследване на компетенциите на помагащите специалисти се търси връзка между теориите за професионалното помагане на хора в риск и резилианс подхода. Приемането на личността на клиента е израз на позитивно отношение, обединяващо в едно „любов, привързаност, внимание и грижа”, в контекста на което помагането се третира „като взаимодействие между равнопоставени субекти, като партниране и сътрудничество”. Израз на задълбочени теоретични познания е и диференцираното изясняване на понятията: компетентност, компетенции и компетентен, като база за извеждане на специфичните компетенции на социалния педагог/социалния работник.

Определено, Станева притежава разширени познания за социалната политика в България, европейските нормативни документи, развитието на алтернативните социални услуги за деца и семейства и свързаните с тях компетенции на социалния педагог/ социалния работник.

Методика на изследването

Избраният инструментариум съответства на изследователските интенции на докторанта и способства за ефективно решаване на задачите. Целта е конкретизирана в пет групи задачи: три - с теоретичен характер и две задачи - с емпиричен, като по този начин се подчертават не само теоретичните основи на емпиричното изследване, но и връзката между тях. Организацията на изследването е представена детайлно, следвайки етапността, която гарантира цялостност на изследването. Принципът на диференциация се наблюдава и при описание на методите – теоретични и методи за емпирично проучване. Методиката на изследване е многоаспектно разгърната, доказателство за което е събраният голям обем изследователски материал, онагледен в 58 диаграми и 9 таблици, улесняващ потвърждаването на хипотезата.

Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд, в качеството му на теоретико-емпирично изследване, доказва ефективността на резилиенса като успешен подход в социалната работа с жени, намиращи се в риск от раздяла с детето си. Изясняването на ключовото понятие „резилианс“, разработената система от критерии, проучените фактори и очертаната рамка от професионални компетенции на социалния педагог/социален работник са гаранция за задълбочена теоретична подготовка, позволяваща на Станева да предложи адекватна методология на изследването. С подчертана теоретична и прагматична стойност е приложената рамка за оценка на случай, и най-вече целесъобразно подбраните раздели в нея, носещи комплексна информация за зоните на резилианс, за отношението на клиента към травматично събитие и за ролята на професионалиста в подкрепа на резилианс. Като цяло е обогатена методиката на социално-педагогическата работа със семейства и професионалния профил на социалния педагог/социален работник. Съгласна съм с изведените приноси моменти, тъй като те съответства на постиженията на дисертационния труд, но имам резерви относно формулировката на третия принос, който е по-скоро констатация от теоретичния анализ, която обосновава извеждане на принос №2.

Преценка на публикациите, автореферата и личния принос на докторанта

Публикациите на Яна Стаменова отговарят на изискванията и като проблематика пряко кореспондират с темата на дисертационния труд. Авторефератът отразява вярно и точно съдържанието на дисертацията. Личният принос на докторант Станева е в откриването на проблема и трансформирането му в предмет на изследване; разработката на цялостна методика и изведените критерии, чиито резултати конкретизират системата от компетенции на социалния педагог/социален работник/ за проява на резилианс при работа с родители в риск от раздяла с детето си.

Препоръка: При обобщаване на резултатите от емпиричното изследване, данните би следвало да са представени по един и същи начин в %.

Въпроси:

1. Един от принципите в социалната работа, който изследвате е «овластяване на клиента». Бихте ли го сравнили по значимост с принципа «способност за емпатия» при работа с жени, в риск от раздяла с детето си.
2. Твърдите, че с най-голямо значение за постигане на резилианс са компетенциите на помагачия да изгражда професионална връзка с човека, на когото помага. В контекста на това твърдение, как може да се обясни констатацията, че половината от тях не отчитат своята помагача роля като фактор за резилианс.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Предвид теоретико-практическата стойност на дисертационния труд, предлагам на научното жури да подкрепи с положителна оценка и да гласува присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР” в област на висшето образование, **професионално направление 1.2. Педагогика (Социална педагогика), на Яна Петрова Станева.**

12.05.2018 г.

гр. Пловдив

Изготвил становището:

Доц. д-р Елена Събева